Damir Šeda

Opatovac kroz stoljeća

Damir Šeda

Opatovac kroz stoljeća

O Opatovcu iz arhiva, muzeja, starih novina,
svjedočanstava njegovih stanovnika

Vukovar 2017.

OPATOVAC KROZ STOLJEĆA

Autor
Damir Šeda

Likovni i grafički urednik
Mira Šeda

Vukovar 2017. • ogledni uzorak

SADRŽAJ

OPATOVAC U SREDNJEM VIJEKU **1**
- najstariji zapisi o Opatovcu
- o opatovačkom samostanu i vjerskom životu u srednjem vijeku
- o gradu Opatovcu i životu u vukovskoj županiji

OPATOVAC U TURSKO DOBA **8**
- život u prvim godinama nakon turskog osvajanja
- Opatovac u popisima iz 16-tog stoljeća
- o značaju Opatovca za vrijeme turske vladavine i vjerskom životu njegovih stanovnika
- o zadnjim godinama turske vlasti

OPATOVAC U 18-TOM STOLJEĆU **16**
- život u prvim godinama nakon oslobođenja od Turaka
- o Opatovcu u vukovarskom vlastelinstvu
- opis Opatovca i njegove okolice
- o životu u Opatovcu, seoskim prvacima, sudskim spisima
- o vjerskom životu u 18-tom stoljeću u Opatovcu
- o mlinovima i životu uz Dunav
- o stanovništvu Opatovca u 18-tom stoljeću

OPATOVAC U 19-TOM STOLJEĆU **52**
- život u Opatovcu u prvoj polovici 19-tog stoljeća
- o imenima stanovnika Opatovca iz prve polovice 19-tog stoljeća
- vjerski život u Opatovcu u 19-tom stoljeću
- Židovi u Opatovcu
- o životu u Opatovcu u drugoj polovici 19-tog stoljeća
- o podjeli zemljišta i suđenjima sa vukovarskim vlastelinstvom
- vinogradarstvo u Opatovcu
- o pošti u Opatovcu
- o Opatovcu iz novinskih članaka
- o popisima stanovništva Opatovca, obrtnicima i doseljenicima

OPATOVAC U 20-TOM STOLJEĆU **98**

Od početka stoljeća do 1. svjetskog rata 98
- o školi u Opatovcu za vrijeme Austro – Ugarske, učiteljima, izgradnji nove školske zgrade u selu
- odlazak u Ameriku
- prvi svjetski rat, raspad Austro – Ugarske monarhije

Razdoblje između dva svjetska rata 122
- stvaranje nove države, ubojstvo na političkom skupu u Opatovcu, strah od Čaruge
- salaši oko sela, izgradnja rimokatoličke crkve u Opatovcu, političke podjele među stanovnicima sela
- prvi sportski klubovi i kazališna skupina u Opatovcu

Opatovac u 2. svjetskom ratu 136
- prvi dani u novoj državi, poginuli i ubijeni stanovnici sela za vrijeme rata
- odlazak Nijemaca iz Opatovca i Srijema
- borbe oko Opatovca u vrijeme srijemskog fronta (po podacima iz vojnih izvještaja i po sjećanju Janike Buzaša)
- izbjeglički dani Opatovčana u Bačkoj (po prisjećanju članova obitelji Buzaš)

Život u poslijeratnoj Jugoslaviji 150
- o mjesnom narodnom odboru Opatovac, obrtnicima, vatrogascima, seljačkoj radnoj zadruzi „Napredak“
- o starim običajima
- Opatovac u drugoj polovici 20-tog stoljeća, pad broja stanovnika sela

Opatovac u Republici Hrvatskoj 170
- raspad Jugoslavije, rat, progonstvo

OPATOVAC POČETKOM 21. STOLJEĆA **174**
- obnova sela, izgradnja akumulacije, obnova katoličke crkve, sportski život u selu
- izbjeglice i migranti u Opatovcu 2015.
- smanjenje broja stanovnika sela

OPATOVAC U SREDNJEM VIJEKU

Najstariji zapisi o Opatovcu i njegovim vlasnicima

Najstariji poznati zapisi o Opatovcu nastali su u drugoj polovici 13-tog stoljeća. Opatovac se tada nalazio u Hrvatsko – Ugarskom kraljevstvu, kojim je vladala dinastija Arpadovića (mađarski Árpádok). Unutar ove, u to vrijeme velike države, Opatovac je bio u sastavu vukovske županije, sa sjedištem u gradu koji se tada još zvao Vukovo, a kasnije će promijeniti ime u Vukovar. Bila je to velika županija, smještena između Dunava i Save. Na istoku je završavala iza Iloka, na zapadu gotovo do današnjeg Slavonskog Broda, a na sjeveru do ušća Karašice u Dravu. Vlasnici posjeda u ovoj županiji bili su pripadnici mađarskog plemstva, pa je to bio slučaj i sa Opatovcem.

Za vrijeme Hrvatsko – Ugarskog kraljevstva, Opatovac se u svim poznatim dokumentima spominje pod mađarskim imenom Apathy ili Apáti. Većinu tih zapisa su u arhivima pronašli i kasnije u svojim djelima objavili mađarski povjesničari: Csánki Deszö ("Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában – II kötet Valkó vármegye"), Elemer Mályusz („Zsigmondkori oklevéltár") i Fejér Georgius („Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis"), a kasnije su od njih te podatke preuzimali i objavljivali brojni hrvatski povjesničari. Kod toga je znalo dolaziti i do grešaka, pa se tako dugo tvrdilo da je najstariji zapis o Opatovcu nastao 1231. godine. Kao izvor te informacije spominjao se Gustáv Wenzel („Árpádkori új okmńytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. 13 Bde. Pest 1860.-1874., W.XI., 222). Međutim Apathy kojega on spominje nalazio se pored jezera Balaton, a ne u Srijemu.

Po tvrdnji povjesničara Ive Mažurana, prvi poznati vlasnici Opatovca, bili su članovi porodice Koroði (mađarski Kórógyi), koji su ime uzeli po svom posjedu u blizini Osijeka. Oni su sredinom 13-tog stoljeća došli u vlasništvo nekoliko imanja u vukovskoj županiji, među kojima je bio i Opatovac ili Apathy kraj Vukovara. Taj podatak se spominje i u oporuci Grgura Koroða (Gergely Kórógyi) iz 1290. godine. On je sve svoje posjede ostavio kćerki Jolandi i njenom suprugu Ladislavu (mađarski László) pod uvjetom da imaju potomstvo. Kako do toga vjerojatno nije došlo, posjede su preuzela Grgurova braća Ladislav i Filip I, a kasnije i njihovi sinovi.

Krajem 14-tog stoljeća Opatovac dobiva novog vlasnika. Bila je to obitelj Horvati (Horváthy), koja je prezime uzela po svom posjedu u blizini Đakova. Njihov najpoznatiji član Ivaniš Horvati bio je u to vrijeme slavonski i mačvanski ban, a ujedno i župan Bačke, Baranjske, Bodroške i Vukovske županije. Vladao je posjedima u vukovskoj županiji zajedno sa bratom Ladislavom. Nakon što je 1386. ubijen Hrvatsko – Ugarski kralj Karlo Drački (dinastija Anžuvinaca kojoj je pripadao, vladala je ovom državom od 1301.), za novog kralja je okrunjen Žigmund Luksemburški. Horvati su se suprotstavili novom kralju koji im zbog toga 1387. godine oduzima posjede, pa dio vukovske županije u kojoj se nalazio Opatovac, dolazi u vlasništvo obitelji Gorjanski (mađarski Garai).

Nadgrobni spomenik palatina Nikole Gorjanskog

Novi vlasnici Opatovca su također bili mađarski plemići, podrijetlom iz Dorozsma u županiji Csongrád. Prezime su kasnije uzeli po posjedu Gorjan u vukovskoj županiji. Najpoznatiji član ove obitelji bio je hrvatski ban i ugarski palatin Nikola II. U vlasništvu Gorjanskih Opatovac će ostati nešto više od 100 godina. Za vrijeme njihove vladavine Opatovac se spominje kao mjesto uz Dunav, sa lukom, carinom i brodom („cum tributo seu portu Danubii"). Krajem 15-tog stoljeća u Opatovcu se naplaćivala brodarina, a po jednom zapisu iz 1477. te je godine prikupljeni iznos ovog poreza iznosio 61. forintu. Sve je to utjecalo na razvoj Opatovca, koji će u narednom stoljeću dobiti status grada.

Grb obitelji Korođ

Grb Ivaniša Horvata

Grb obitelji Gorjanski (Garai)

Grb obitelji Raškaj (Ráskay)

Grb obitelji Gereb

U popisu imanja Gorjanskih iz 1478. godine zapisano je da se u Opatovcu nalazila crkva od kamena bez tornja. U to vrijeme Gorjanski su u svom vlasništvu imali sva mjesta na desnoj obali Dunava od Borova do Opatovca i na tom su dijelu svog posjeda mogli kontrolirati trgovinu i carinu, tako da su ta mjesta rasla i s vremenom postajala gradovi. O broju gradova ili varoši, kako se tada govorilo, na području vukovske županije postoje različita razmišljanja, ali svi autori navode da je među njima bio i Opatovac. Međutim za razliku od ostalih mjesta uz Dunav, u njemu se nije nalazila utvrda.

Nakon Gorjanskih, novi vlasnik Opatovca na kratko vrijeme je postao Blaž Raškaj (Balász Ráskay), koji ga 1490. daje obitelji Gereb (Geréb) u zamjenu za njihov posjed Sveti Lovinac. Ovakve zamjene su uvijek morale imati odobrenje kralja, pa je i ova bila potvrđena posebnom darovnicom. Po jednom izvoru darovnicu je potpisao kralj Matijaš Korvin (Mađari su ga zvali Hunyadi Mátyás ili Corvin Mátyás). Novi vlasnici Opatovca također su bili mađarski plemići. Najistaknutiji članovi ove obitelji bili su braća Matijaš, jedno vrijeme hrvatski ban i Petar Gereb, mađarski palatin, odnosno zamjenik kralja. Istakli su se u borbama protiv Turaka, koji su često znali prelaziti Savu i pljačkati i paliti po Slavoniji. Tadašnji kralj Matijaš Korvin darovao im je više posjeda u vukovskoj županiji, među kojima su bili Vukovar, Ivankovo, Sot, Šarengrad i Sveti Lovinac. Te godine kada je Opatovac došao u vlasništvo obitelji Gereb, umire Ugarsko-hrvatski kralj Matijaš, a novim kraljem postaje Vladislav II Jagelović. Pravo na tu titulu prisvajao je sebi i njemački car Maksimilijan i uskoro dolazi do rata između njega i Vladislava. Za vrijeme tog rata, krajem 1490. godine posebno su stradali posjedi Gerebovih u vukovskoj i baranjskoj županiji: Ivankovo, Opatovac, Osijek i Sombotelj (o tome je pisao Vjekoslav Klaić u „Povijesti Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća“. Po njegovim riječima na tim posjedima su se „zgađale baš grozne stvari“).

Naredne 1491. potpisan je mir, a Gerebi su očito uspjeli obnoviti Opatovac, koji se u jednom dokumentu iz te iste godine spominje kao trgovište (povjesničar Stanko Andrić misli da je mjesto stradalo u ratu bilo Šarengrad a ne Opatovac). Opatovac će ostati značajno trgovište i narednih 30-tak godina do vremena kada ove krajeve osvajaju Turci. Petar Gereb umro je 1503. ili 1504. godine, a većina njegovih posjeda u kratkom je vremenu tri puta mijenjala vlasnike; najprije je to bila obitelj Morović (mađarski Maróthy, bili su dio plemićke obitelji Gutkeled), a nakon njih obitelji Csák i Török Enyingi. Poznato je da su ove porodice početkom 16-tog stoljeća u svom vlasništvu imale Šarengrad, Bapsku i Lovas, ali nije ostao zapis i o Opatovcu, mada im je vjerojatno pripadalo i ovo mjesto.

Grb obitelji (klana) Gutkeled

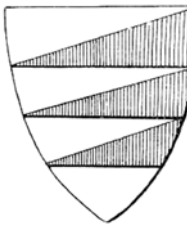

Grb obitelji Morović (Maróti)

Grb obitelji Csák

Grb obitelji Török Enyingi

O opatovačkom samostanu i vjerskom životu u srednjem vijeku

Svi povjesničari koji su u svojim djelima spominjali Opatovac, slažu se da je mjesto dobilo ime po samostanu. Poznato je da se samostan nalazio na izlazu iz Opatovca, uz put prema Lovasu, na mjestu koje se tada zvalo Kopinac, a danas Čopinac. Međutim oko tog samostana postoji dosta nejasnoća, jer su stariji povjesničari često mješali Šarengrad, koji se u srednjem vijeku zvao Athya i Opatovac, koji je tada zapisivan pod mađarskim imenom Apathy. U oba mjesta postojao je tada samostan, s tim da je o šarengradskom ostalo mnogo zapisa, a on je također i preživio do današnjeg vremena, dok je opatovački prestao postojati i danas više nema njegovih ostataka. Među autorima koji su šarengradski samostan greškom smjestili u Opatovac bili su Euzebije Fermendžin u djelu „Acta Bosnae potissimum ecclesiastica“, zatim Rudolf Horvat u „Srijem – naselja i stanovništvo“, Ivan Kukuljević Sakcinski u „Priorat vranski sa vitezi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj“, Ivan Bojničić u „Putovanje carskog poslanstva u Carigrad god. 1608.“, Vjekoslav Klaić u „Povijest Hrvata“, Conradus Eubel u „Bullarium franciscanum“, Dijana Vukičević – Samardžija u „Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji“, dok se Matija Pavić u knjizi „Župe i crkve današnje biskupije bosanskosrijemske u srednjem vieku“ dvoumio između Opatovca i Šarengrada. Većina ovih autora mislila je da je opatovački samostan pripadao benediktincima, a neki su tvrdili da je bila riječ o franjevcima.

Također je postojalo mišljenje da je u opatovačkom samostanu sahranjen kaločki nadbiskup Ladislav Gereb de Wingrad, rođak Ugarsko – hrvatskog kralja Matijaša Korvina. Pored njega su u istom samostanu sahranjeni braća Petar Gereb, palatin ugarskog kraljevstva i Matijaš Gereb, ban Hrvatske i Slavonije. Ipak kasnije je postalo jasno da je to bilo u Šarengradu a ne u Opatovcu. Među prvima koji je to shvatio bio je poznati mađarski povjesničar Csanki Deszö.

Pečat Petra Gereba

Da je Opatovac dobio ime po samostanu u kojem su bile opatice Svete Klare mislio je Grgur Čevapović. On je tvrdio da su opatice u taj samostan došle nakon što su ga napustili redovnici, ali ni on za to nije imao čvrste dokaze. Opatovački samostan, nije spomenut ni u zapisima papinskog izaslanika (ili legata) koji je od 1333.-1335. u ovom kraju prikupljao crkveni porez. Ali zato kasniji zapisi spominju u Srijemu benediktinski samostan Kopan („de Kopan Monostor in Sirmio“), posvećen Blaženoj Djevici Mariji. Po svemu sudeći to je bilo ime nekadašnjeg opatovačkog samostana (to misle i Josip Böesendorf u „crticama iz Slavonske povijesti“ i Stjepan Pavičić u djelu: „Vukovska župa“). Po toj pretpostavci po imenu Kopan, zemljište oko samostana je prozvano Kopinac (kasnije Čopinac), dok se samo selo Opatovac nalazilo gdje

Pečat Nikole Gorjanskog

je i danas i bilo je u vlasništvu kopinačkog opata. Umjesto svećenika, vjerski život stanovnika Opatovca su predvodili redovnici iz samostana, pa se zbog toga u selu ne spominje crkva, mada je poznato da je Opatovac imao svoju župu.

Opatovački samostan je vjerojatno uništen nakon što su Turci osvojili ovaj kraj. Njegovi ostaci će biti vidljivi sve do pred kraj 18-tog stoljeća. U drugoj polovici 19-tog stoljeća povjesničar iz Pečuha Josip Brüsztle, nakon što je obišao ovaj dio pečuške biskupije, svoje je dojmove iznio u knjizi „Povijest katoličkih župa u istočnoj Hrvatskoj do 1880. godine". Spomenuo je da je 1870. razgovarao sa Sebastijanom Rieselom, tada jankovačkim, a nekada lovaskim župnikom i od njega saznao više podataka o opatovačkom samostanu. Riesel mu je pričao o tome kako na mjestu na kojem se nekada nalazio samostan više nema njegovih ostataka. To se mjesto nalazilo po izlasku iz Opatovca, na putu prema Lovasu, a u to vrijeme (oko 1870.) bilo je u vlasništvu dva stanovnika Opatovca, od kojih je jedan pravoslavne, a drugi katoličke vjere. Oni su 1876. godine počeli orati česticu koja do tada nije obrađivana i ubrzo su iskopali ljudske kosti. Iskopali su i jednu kamenu ploču u obliku nadgrobnog spomenika, a već od ranije prilikom oranja na tom mjestu su često znali izorati stare cigle. Ovaj podatak ne čudi, jer u ranijim vremenima groblja su najčešće bila pored crkvi ili u ovom slučaju pokraj samostana. Riesel je rekao Brüsztlu da je na tom mjestu jedna djevojka iskopala zlatni prsten poput opatovog, kojeg je neki gospodin u Opatovcu procijenio na 18 forinti. Isto tako pričao mu je i o tome da se otprilike 200 koraka od mjesta na kojem je nekada bio samostan, nalazila močvara koju su Opatovčani zvali Bistrik. Na tom mjestu se voda nikada nije smrzavala i nikada nije presušila. Opatovčani su vjerovali da tu postoji ždrijelo bez dna u kojem su potopljena samostanska zvona za vrijeme Turaka. Stanovnici sela su pamtili još i priču o samostanu

Istočna Slavonija sredinom 16-tog stoljeća (iz Atlasa Ortelius).

opatica u Opatovcu, a po toj predaji upravo je po opaticama njihovo mjesto dobilo ime.

U crkvenom pogledu, područje vukovske županije je u srednjem vijeku pripadalo Pečuškoj biskupiji, s izuzetkom Đakova koje je već sredinom 15-tog stoljeća dodijeljeno Bosanskoj biskupiji. Pečuška biskupija je u ovom dijelu Slavonije osnovala 4 arhiđakonata: Požeški, u kojem je bilo 75 župa, zatim Osuvački sa 50 župa (dobio je ime po posjedu Osuvak kod Donjeg Miholjca), Morovićki sa 40 župa i Vukovski sa 75 župa, među kojima se nalazio i Opatovac. U susjednoj srijemskoj županiji koja je također spadala pod pečušku biskupiju, arhiđakonati su bili: Banoštar, Manđelos, Petrovaradin i Zemun. I dok su u zapadnom dijelu srijemske županije živjeli rimokatolici, u istočnom, oko Zemuna, već u srednjem vijeku većinu su činili pravoslavci. Za razliku od srijemske županije, vukovska je bila nastanjena katolicima i tako je ostalo do 15-tog stoljeća kada se u ovim krajevima pojavljuju husiti i patareni. Husitizam je bio pokret koji se pod vodstvom Jana Husa pojavio u Češkoj u želji da potakne promjene u katoličkoj crkvi. Husiti su osuđivali rastrošnost i raskalašenost katoličkih svećenika, tražili su skromniju crkvu i prevođenje Biblije na narodni jezik. Te ideje su se proširile i po Mađarskoj, pa su ubrzo došle do Slavonije, gdje ih je najviše prihvatilo mađarsko plemstvo i državni činovnici. Ali više pristaša u ovom je kraju stekla bosanska crkva. Bila je to kršćanska vjera pod jakim utjecajem heretičkih bogumilskih učenja koja su nastala u Bugarskoj. Kasnije se ova vjera proširila u Bosnu, preko koje dolazi u Slavoniju i Srijem. Pripadnici ove crkve za sebe su govorili da su „Krstjani“, dok su ih ostali nazivali patarenima ili bogumilima. Priznavali su papu, ali su istovremeno umjesto na latinskom, svoje vjerske obrede održavali na staroslavenskom jeziku. Zbog husita i pripadnika bosanske crkve, u ovaj kraj dolazi tada poznati inkvizitor Jakob iz Marke, za kojeg je ostalo zapisano da je djelovao sa velikom strogošću. Ipak pripadnici bosanske crkve su u manjem broju uspjeli opstati na selima i u manjim trgovištima sve do dolaska Turaka, kad je većina njih prešla na islamsku vjeru.

Pečat Ladislava Morovićkog

O gradu Opatovcu i životu u vukovskoj županiji

Zahvaljujući svom položaju, Opatovac se u 15-tom stoljeću razvijao kao trgovačko i obrtničko mjesto i poput većine naselja na Dunavu imao je status grada (latinski opiddio). Takvih većih ili manjih gradova i trgovišta u vukovskoj županiji je bilo 30-tak, dok je sela bilo preko 900 (po nekim izvorima broj sela je bio čak veći od 1.100). Neka od tih sela nalazila su se i u blizini Opatovca. Na pola puta puta prema Sotinu bili su Pavlovci. Južno od Opatovca nalazili su se Beljinci i Peretinci, malo dalje su bili Geletinci, a jugoistočno je bilo selo Beles. Ono je dijelilo istu crkvu s Mohovom, koje se tada nalazilo nešto zapadnije nego što je to danas. Većina ovih mjesta će nestati za vrijeme turske vladavine.

Gradovi na Dunavu u vukovskoj županiji su bili: Erdut, Borovo, Vukovar, Vučedol, Sotin, Opatovac, Šarengrad, Ilok, Neštin i Susek, a ostali gradovi u ovoj županiji su bili: Bingula, Cerna, Čepin, Dravsko Ušće, Đakovo, Eng (nalazio se u blizini Morovića), Ferinci (nalazili su se blizu Bingule), Garčin, Gorjani, Hermangrad (nalazio se pored Antina), Ilijaš (nalazio se u blizini Ležimira), Ivankovo, Janok (ovaj grad je bio između Bingule i Iloka), Koroď, Kostroman (nalazio se u blizini Babine Grede), Mikula (nalazila se pored Bogdanovaca), Morović, Nevna (danas je to Levanjska Varoš kod Đakova), Nimci (današnji Nijemci), Nuštar, Osijek, Otok, Pačetin, Palya (dio današnjih Vinkovaca), Rača, Sot, Strig (nalazio se na Savi blizu Rače) i Sv. Lovro (nalazio se u blizini sela Podgrađe). Pretpostavlja se da je u 15-tom stoljeću u vukovskoj županiji živjelo oko 35.000 stanovnika u 7.000 kuća.

Istočno od vukovske nalazila se srijemska županija u kojoj je živjelo oko 30.000 stanovnika u 12 gradova i između 250 i 300 sela. I ovdje se većina gradova nalazila pokraj Dunava. Bili su to Banoštar, Čerević, Kamenica, Karlovci, Petrovaradin, Slankamen i Zemun, dok su ostali gradovi bili:

Árpatarló (nalazio se u blizini Rume), Mitrovica, Sv. Irinej (nalazio se u blizini Mitrovice), Nađalos i Rudnik (pored Vrdnika). Tek u vrijeme turske vladavine, od srijemske i zapadnog dijela vukovske županije će biti stvorena jedna upravna jedinica.

Za razliku od većine gradova na Dunavu, Opatovac nije bio utvrđen (pored njega takvi gradovi u vukovskoj županiji su još bili i Čepin, Dravsko Ušće, Eng, Otok, Pačetin i Sot). Većina gradova toga doba bila je opasana zidinama ili se razvijala u podnožju tvrđave. Takvi su uzvodno od Opatovca bili Sotin i Vukovar, a nizvodno Šarengrad i Ilok (jedino mjesto u ovom kraju koje se ne spominje u ovom nabrajanju je Mohovo. Ono je i tada postojalo, ali se nije nalazilo na Dunavu i nije imalo status grada).

O stanovnicima Opatovca, njihovom broju i imenima nema pisanih tragova, ali se o njihovoj narodnosti i govoru dosta toga može saznati iz knjige Stjepana Pavičića: „Podrijetlo naselja i govora u Slavoniji“. Po njegovim istraživanjima, većinu stanovništva vukovske županije u kojoj se nalazio Opatovac, činili su Hrvati, koji su po govoru bili ikavci. Manji dio stanovništva su činili Mađari, koji su u ove krajeve stigli oko 930-te godine i naselili se najviše u mjestima uz Dunav. Za primjer, Mađari su činili preko 60 % tadašnjeg stanovništva Iloka, a pretpostavlja se da je taj grad u 16-tom stoljeću imao oko 2.500 žitelja. Činili su i većinu plemstva, svećenstva i činovništva, pa je moguće da je i Opatovac u to vrijeme bio grad sa miješanim hrvatsko – mađarskim stanovništvom. Južno od Dunava, prema Savi nalazila su se samo hrvatska mjesta, kao i istočno prema srijemskoj županiji i u tim mjestima će se ikavica kao govor održati i u tursko doba.

Poput ostalih stanovnika vukovske županije i Opatovčani su u to doba plaćali poreze koji su se zvali zalazina i kunovina ili marturina (martor znači kuna). Taj se porez plaćao se u naturi, odnosno u kuninim kožama, a poslije se obračunavao u novcu. Kunovina je u početku postojala jedino na području Slavonije i u mađarskim županijama uz Dravu. Dvije trećine ovog poreza pripadale su vladaru, odnosno kralju, a jedna trećina vlastelinu. Kralj se nekada znao odreći svog dijela kunovine u korist plemića ili zbog plaće hrvatskog bana. Marturina ili kunovina održala se kao oblik plaćanja do početka 16-tog stoljeća, a po njoj je nazvan i hrvatski novac iz današnjeg vremena. Inače glavna kovnica novca u srednjem vijeku bila je u Ostrogonu, dok se za potrebe Hrvatske novac kovao u Pakracu i zvao se banovac.

Poput ostalih stanovnika tog doba, ni Opatovčani nisu mogli izbjeći plaćanje raznih poreza, ukoliko kralj to nije odlučio, pa je tako pored kunovine postojala i zemljarina, vinski porez, dvadesetina, tridesetica, porez koji se plaćao po dimu ili dimnjaku na kući, pa nešto što se zvalo darovi, a radilo se o porezu koji su slobodnjaci plaćali kralju. Na ulazu u zemlju država je naplaćivala carinu, a unutar zemlje korištenje cesta i vodenih putova. Plemići koji su posjede dobili darovnicom od kralja imali su pravo lova, ribarenja, meljave, a mogli su naplaćivati i mostarinu, maltarinu, pijacovinu i sl. Ali koliko god se radilo o velikom broju raznih davanja koja su opterećavala tadašnje stanovnike, do današnjih vremena gotovo da se ništa nije promijenilo, pa sadašnji stanovnici Opatovca imaju ista davanja, kao i mnoga druga koja su se s vremenom pojavila, a uključena su mjesečne račune.

Vrijeme mirnog života i napretka u vukovskoj župi, kao i cijeloj Slavoniji narušeno je turskim osvajanjima. Nakon što su osmanlije 1389. porazile srpsku vojsku na Kosovu polju, ubrzo su počeli prelaziti Savu i pljačkati i ubijati na jugu Hrvatsko – mađarske države. Do prvog takvog pohoda došlo je već 1391. godine kada je jedan odred lake konjice, tzv. akindžija, upao u Srijem i istočnu Slavoniju. Župan vukovske i srijemske županije i mačvanski ban Ivan Morovićki (ili na mađarskom János Maróthy), okupio je vojsku i pobijedio Turke u dvije bitke; kod Manđelosa i kod utvrde Eng (nalazila se u blizini Morovića) i nakon toga ih uspio protjerati preko Save. U pokušaju da istjera Turke iz Europe, mađarski kralj Sigmund je okupio kršćansku vojsku, ali je doživio veliki poraz kod Nikopolja 1396. godine. Iste godine Otomansko carstvo ponovno šalju akindžije u Slavoniju, ali im se i ovaj put suprotstavlja Ivan Morovićki i pobjeđuje ih kod Požege. Novi upad turske konjice dogodio se 1400. i ponovno je stradao požeški kraj. Ali nakon što je osmansko carstvo 1402. doživjelo poraz od Mongola predvođenih Timurom i nakon što je u Anadoliji došlo do građanskog rata, Slavonija je bila pošteđena upada akindžija narednih 20-tak godina. Nakon toga prelasci Turaka preko Save postaju učestali; 1419. je stradao požeški kraj, 1420. okolica Đakova, a 1441. Turci pustoše kraj između Save i Drave. Još teže postaje nakon poraza hrvat-

ske vojske na krbavskom polju 1493. godine.

A kad ne ratuju protiv Turaka, kršćani na ovom području ratuju međusobno. Jednom takvom ratu iz 1494. godine svjedoci su bili i stanovnici Opatovca. Nakon što se Lovro Iločki pobunio se protiv kralja Vladislava II Jagelovića, ovaj na Ilok šalje vojsku. Lovro je podržavao Ivaniša, sina nekadašnjeg kralja Matijaša Korvina u borbi za prijestolje, pa se na taj način zamjerio sadašnjem kralju. Uz to su ga optuživali da je u dogovoru s Turcima, koji na svojim pljačkaškim pohodima zaobilaze jedino njegove posjede. Lovro je uspio pobjeći iz Iloka i sakriti se u utvrđenom gradu Orahovici prije nego je kraljeva vojska došla do Iloka. Pripreme za osvajanje tada dobro utvrđenog Iloka su trajale danima, a većina opreme i oružja iz Budima je dopremljena Dunavom. Svaka od tih lađa je prolazila pored Opatovca. Na jednoj se nalazio, kako je tada zapisano; „neobično velik top“ kojim su tučene iločke zidine, a bilo je tu i puno manjih i većih topova, barut, mali i veliki katapulti i dijelovi opsadnih tornjeva. Na Dunavu je tih dana bilo poprilično prometno jer su budimski lađari iz Bačke prevozili i razne majstore poput tesara, kolara i klesara, koji su izrađivali kamene topovske kugle. Nakon žestokih borbi sa puno poginulih s obje strane, Ilok se predao krajem te 1494. godine, a uskoro je u njega došao kralj sa svojom pratnjom i ostao tu 2 i pol tjedna. Na prolasku pored Opatovca, tadašnji stanovnici ovog grada su mogli barem iz daljine vidjeti svog zemaljskog vladara.

Kako prolaze godine, neizvjesnost i strah od upada Turaka stalno rastu. Akindžije ponovno dolaze pljačkati i paliti po vukovskoj županiji 1501. godine, ali ih protjeruje vojska koju je predvodio hrvatski ban Juraj Kaniški (ili na mađarskom György Kanizsai). Te borbe protiv Turaka s više ili manje uspjeha traju do 1526. kada osmanska vojska predvođena sultanom Sulejmanom osvaja vukovarski kraj i ostaje u njemu narednu 161. godinu. Bio je to ujedno kraj i za grad Opatovac, koji nakon toga u nekim budućim vremenima i državama više neće imati značaj kakav je imao u srednjem vijeku.

Istočni dio vukovske župe (karta je napravljena na osnovu istraživanja Stjepana Pavičića) .